

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

“LIVET SOM PALESTINSK FLYKTING I LIBANON ÄR SOM ETT DJUR I ETT ZOO”

En kvalitativ undersökning av den palestinska statslösheten och medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten

Sally-Jasmin Waarie

Examensarbete:	15 hp
Program:	Statsvetarprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2021
Handledare:	Ulf Bjereld
Antal ord:	11 938

Abstract

This paper intends to examine Palestinian statelessness and the importance of citizenship in relation to national identity. Among other theories presented in this thesis, this is done mainly on the basis of theories that describe nations and national identities as social constructions and theories that describe the relationship between citizenship and national identity. The survey holds a qualitative approach, where two groups are interviewed. Stateless Palestinian refugees living in Lebanon and Palestinian refugees living in the Nordic countries, obtaining Nordic citizenship. Based on the interviewees experiences and perceptions, the results confirms that Palestinian refugees in Lebanon are discriminated against. According to all, this is based on Lebanese legislation which is discriminatory and Palestinians do not have the right to obtain Lebanese citizenship due to this. Based on existing theory, citizenship is crucial for the interviewees national identity and the absence of a Lebanese citizenship results in Palestinian refugees not being included in the Lebanese society. It appears that the Palestinian identity is strong and also constructed over time, while at the same time it is perceived to be stronger for the interviewees who now obtain a Nordic citizenship.

Keywords: Statelessness, citizenship, national identity, Palestine, Libanon, Nordic countries.

Tack!

Tack till min handledare Ulf Bjereld för ditt stöd, din uppmuntran och för hjälpsam vägledning. Jag vill även rikta ett stort tack till samtliga respondenter som deltagit och gjort denna undersökning möjlig. Slutligen vill jag tacka min familj och vänner för all stöttning och omsorg.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning.....	5
2. Historisk bakgrund	5
2.1 Konflikten mellan Israel och Palestina.....	5
2.2 Libanons historiska bakgrund och dess koppling till Israel-Palestina-konflikten.....	6
3. Definition av centrala begrepp	8
3.1 Medborgarskap.....	8
3.2 Statslöshet.....	8
3.3 Nationell identitet.....	8
3.4 Diaspora.....	8
4. Teori och tidigare forskning	9
4.1 Palestinsk nationalism.....	9
4.2 Diaspora inom en palestinsk kontext - unik i sitt slag?.....	9
4.3 Nationer och nationalism.....	10
4.4 Identitet som en social konstruktion?.....	11
4.5 Medborgarskapets påverkan på den nationella identiteten.....	12
4.5.1 Medborgarskapets betydelse - uteslutande mekanism för den nationella identiteten?....	14
5. Metod	15
5.1 Forskningsmetod.....	15
5.2 Urval.....	15
5.2.1 Tabell 1	18
5.3 Intervjuguide.....	18
5.4 Validitet och reliabilitet.....	19
5.5 Etiska problem.....	20
5.6 Förväntade resultat.....	20
6. Resultat	21
6.1 Statslöshet - att vara palestinsk flykting i Libanon.....	21
6.2 Nation, nationell identitet och den palestinska nationalismen - synonyma?.....	23
6.2.1 Palestinier i diaspora.....	28
6.3 Medborgarskap och nationell identitet.....	29
7. Slutsats	32
7.1 Likheter avseende gruppernas nationella identitet.....	32
7.2 Skillnader avseende gruppernas nationella identitet.....	33
7.3 Avslutande diskussion.....	34
8. Referenslista	35
9. Appendix	39

1. Inledning

Vi lever i en globaliserad värld där nationalstaterna förblir de viktigaste aktörerna. I och med nationalstaternas existens spelar medborgarskapet stor roll för invånare inom dessa enheters gränser. Ett giltigt medborgarskap innebär i enkel mening att en individ innehar fulla politiska- och sociala rättigheter i en stat (Stevenson, 2014). Vad händer istället vid avsaknaden av ett medborgarskap? Studiens inomvetenskapliga relevans berör frågan om vad avsaknad av medborgarskap betyder för individers nationella identiteter. I denna uppsats skall den palestinska statslösheten undersökas och vidare söka analysera hur avsaknaden av ett medborgarskap påverkar människans nationella identitet.

Den utomvetenskapliga relevansen har sitt ursprung i den historiska såväl som den samtida samhällsdebatten. Upprättandet av staten Israel 1948 och efterföljande krig resulterade i en stor våg av palestinska flyktingar som numera finns spridda världen över, med ett stort antal av befolkningen i grannländerna. Under 2018 var omkring 5.5 miljoner palestinska flyktingar registrerade hos UNRWA och befann sig i framförallt grannländerna, av vilka en stor del var/är bosatta i Libanon, främst i palestinska flyktingläger (UNRWA, 2019). Särskilt intressant är fallet Libanon och dess palestinska flyktingar som diskrimineras dagligen och lever under svåra omständigheter. De är bland annat utestängda från stora delar av den formella arbetsmarknaden och kan varken äga eller arva egendom. Deras politiska- och sociala rättigheter i Libanon är i många fall icke-existerande, vilket är ett resultat av främst avsaknaden av ett medborgarskap (Regeringen, 2019).

Det demokratiska systemet i Libanon är kraftigt underminerat, statskapaciteten bristande och rättsstatens principer avvikande. Detta ter sig i lågt förtroende för rättssamhället, svaga statliga strukturer, hög korruption med instabila regeringar och politiska instanser, vilket främst är ett resultat av de krig och konflikter som uppstått i landet och inom regionen. I och med Israel- och Palestina konflikten flydde en stor del av den palestinska befolkningen till Libanon och många bor numera i palestinska flyktingläger. Enligt en rapport från den svenska regeringen diskrimineras palestinska flyktingar ständigt och lever under svåra förhållanden. Kraven för ett libanesiskt medborgarskap och andra demokratiska rättigheter, är inte okomplicerade för palestinska flyktingar (Regeringen, 2019). Anledningen till studiens fokus på Libanon, beror dels på landets geografiska placering i relation till området Palestina/Israel, dit många palestinska flyktingar flytt till följd av konflikten. Val av fall beror främst på

Libanons lagstiftning och dess komplikationer med att uppnå ett medborgarskap, speciellt för flyktingar. Till följd av svårigheter och daglig diskriminering som flyktingar utsatts för, har en stor del behövt omplacera sig utanför Libanons gränser.

Konflikten mellan Israel- och Palestina har pågått i över sju decennier. En av världens centrala konflikter som för många verkar olösbar. Av den anledningen har konflikten varit av intresse att undersöka vidare i. Forskning vad gäller ockupationen och konflikten i fråga är i sig inte nödvändigtvis otillräcklig, men däremot utelämnas frågan om palestinska flyktingar i länder som gränsar området, i detta fall Libanon. Mer specifikt, vilka är konsekvenserna av avsaknaden av ett medborgarskap i Libanon som palestinsk flykting och hur påverkas den nationella identiteten i och med detta?

1.2 Syfte och frågeställning

Således är syftet med studien att undersöka medborgarskapets betydelse för individers nationella identiteter. Syftet uppfylls genom att intervjua två grupper av palestinska flyktingar - en grupp statslösa palestinska flyktingar i Libanon och en grupp palestinska flyktingar som fått medborgarskap i ett nordiskt land. Min frågeställning lyder:

Vilka likheter och skillnader återfinns mellan de båda grupperna med avseende på deras nationella identiteter?

2. Historisk bakgrund

2.1 Konflikten mellan Israel och Palestina

Med hänsyn till studiens syfte, är inte konflikten i sig i huvudfokus. Däremot är det viktigt att förstå vad palestinska flyktingar är ett resultat av, för att vidare kunna förstå studiens övergripande frågeställning. Därav består följande del av en kortare bakgrund till konflikten.

Konflikten mellan Israel- och Palestina sträcker sig långt tillbaka i tiden, men av relevans för denna studie, inleds bakgrunden till konflikten vid år 1917. Under angivet årtal, offentliggjordes det brittiska stödet för upprättandet av ett nationellt hem för det judiska

folket i Palestina, den så kallade Balfourdeklarationen. Detta under premisen att deklARATIONEN inte skulle komma att inkräkta på existerande befolknings rättigheter (Best et al., 2015). Denna tid präglades däremot av konflikter mellan den arabiska befolkningen och judiska migranter, vilka båda hävdade sin rätt till landet. FN:s generalförsamling beslutade 1947, att dela upp landet i en arabisk respektive judisk stat enligt resolution 181 (Wrange, 2000). Ett år senare, 1948, utropades staten Israel av FN som ett judiskt territorium (Kleefeld, A, 2006). Till en början ämnade staten delas in i en judisk stat där kvarvarande territorium skulle tillfalla de arabiska staterna. Uppdelningen betraktades som orättvis enligt palestinierna och beslutet resulterade omgående i krig mellan palestinierna i området och den judiska befolkningen. Israel fick stöd av USA och flertalet länder i Västeuropa, medan palestinierna fick stöd av närliggande arabstater (Best et al., 2015). Till följd av kriget, drevs hundratusentals palestinier på flykt världen över där en stor del av flyktingarna tvingats spendera sina liv i flyktingläger i främst, närliggande arabstater. Därutöver, utropades två krig; Sexdagarskriget år 1967, samt Oktoberkriget år 1973 (Baylis et al., 2017).

I samband med upprättandet av staten Israel 1948, utvandrade en stor del av den palestinska befolkningen. Själva utvandringen är känd vid benämningen *Al-Nakba*, '*Den stora katastrofen*'. Det definierar således själva flytten av invånare från de palestinska områdena, i vilket palestinier fördrevs eller flydde från, samt perioden för dess kamp om överlevnad efter upprättandet av staten Israel (Khouri, 2018). Istället för ovanstående benämning, betraktas kriget som ett självständighetskrig för israelerna, där besegrandet ses som ett mirakel (Best et al., 2015). FN:s hjälporganisation UNRWA uppskattar antalet flyktingar till 726 000, till följd av kriget -48 och idag är omkring 5-6 miljoner palestinska flyktingar registrerade hos organisationen (UNRWA, 2019).

2.2 Libanons historiska bakgrund och dess koppling till Israel-Palestina-konflikten

Libanon, tidigare del av Osmanska riket, blev ett franskt mandat efter första världskriget och förklarades självständigt först på 1940-talet (Landguiden, 2020). Landets politiska läge och samhälle präglas starkt av religion. Baserat på en folkräkning från 1932, där kristna var i majoritet, har kristna libaneser historiskt erhållit mycket makt på bekostnad av shia- och sunnimuslimer (Globalis, 2018). I takt med den ökande muslimska befolkningen,

intensifierades missnöjet mot maktfördelningen och hierarkin i landet, vilket resulterat i flertalet konflikter mellan olika religiösa grupper (Landguiden, 2021).

Det libanesiska inbördeskriget mellan 1975-1990, är kopplad till konflikten mellan Israel och Palestina då en stor del av palestinierna flydde till Libanon när staten Israel upprättades 1948. De palestinska flyktingarna fick bosätta sig i flyktingläger och den palestinska befrielseorganisationen PLO inrättade militärbaser i södra Libanon, vilka användes som utgångsläge för milisattacker mot Israel. Senare flyttades organisationens säte till Beirut, Libanons huvudstad. Följaktligen ökade den palestinska närvaron och med det även spänningarna mellan folkgrupperna, främst palestinier och libanesiska nationalistgrupper. Rivaliteten blev en del av konflikten mellan Israel och Palestina, då den utkämpades på libanesiskt territorium. Vilket i sin tur igångsatte inbördeskriget 1975-1990 (Globalis, 2018).

Stridigheter och attacker mellan folkgrupperna ökade. Kristna falangister attackerade palestinier och angrep deras flyktingläger, PLO slog tillbaka men stridigheter utkämpades även bland libanesiska militära grupper tillhörande olika religioner. Israel stöttade falangisterna militärt och materiellt, vilket påverkade utfallet avsevärt. Israeliska trupper gick in i området 1978, det fördömdes av FN vilket tvingade trupperna att dra sig tillbaka. 1982 blev Israel en ockupationsmakt i Libanon efter att ha invaderat landet. Den shiamuslimska milisgruppen Hizbollah skapades som svar på ingripandet i syfte att bekämpa israelerna. Falangisternas och Israels partnerskap resulterade även i massakrerna i de palestinska flyktinglägren Sabra- och Shatila 1982, där omkring 3000 personer dödades. Trots Israels tillbakadragande kontrollerade landet fortsättningsvis södra delen av Libanon, fram till år 2000 (Ibid, 2018).

Motsättningar och misstänksamheten mellan grupperna fortsätter präglade landet. Således är säkerhetssituationen och det politiska läget fortsatt problematiskt. Till följd av krigen och konflikterna, befinner Libanon sig i en djup finansiell kris (Lindholm Schulz et al, 2019).

3. Definition av centrala begrepp

Här skall relevant teori brytas ned för att definiera centrala begrepp som är avgörande och återkommande i studien.

3.1 Medborgarskap

Ett officiellt medborgarskap omfattar fulla sociala- och politiska rättigheter och skyldigheter (Stevenson 2014). Rättigheter där medborgaren bl.a. förestås somliga tjänster och diplomatiskt skydd, samt skyldigheter i form av skattebetalning och militärtjänstgöring. I juridisk mening, är medborgarskapet en lagenligt bindande förbindelse som förekommer mellan staten och individen, medborgaren (NE, u.å).

3.2 Statslöshet

Statslöshet är bristen på en etablerad typ av nationalitet, i vilket en individ innehar flyktingstatus. Det implicerar således att individen i fråga saknar rättslig hemvist, samtidigt som skyddet som tillhandahålls av juridisk förbindelse till en specifik stat, inte existerar (Gooch et al., 2015).

3.3 Nationell identitet

Nationell identitet innefattar individer eller grupperns särskilda identifikation som tillhör en specifik etnisk grupp, kultur eller nation (NE, u.å).

3.4 Diaspora

Begreppet diaspora härstammar från den grekiska benämningen *dia speiro*, som betyder att *så över*. Begreppet myntades ursprungligen som en benämning för grekerna i de grekiska stadsstaterna, som valt att bosätta sig i dessa stadsstaters kolonier. Diaspora refererar till populationer och befolkningar som härrör från samma område, men som nu decentraliserats över olika platser (Meyer, 2011).

4. Teori och tidigare forskning

Att vara statslös innebär att man inte har något medborgarskap i något land, som i sin tur resulterar i avsaknad av fulla sociala- eller politiska rättigheter (Stevenson, 2014). I och med studiens syfte berör relevant teori främst medborgarskap, identitet och nationalitet.

Definitioner av begreppen förklaras ovan, men utöver det skall ytterligare forskning som är aktuell för frågeställningen, presenteras, med koppling till studiens centrala begrepp. Detta i syfte att förstå den historiska kontexten såväl som den nutida.

4.1 Palestinsk nationalism

Inledningsvis är det av relevans att undersöka vilken typ av nationell identitet som existerade i Palestina. Runt sekelskiftet, definierade sig merparten av araberna i Palestina efter familj, by, stam eller religiös tillhörighet, snarare än i nationell benämning. Händelseförloppet för nationalistisk självdefinition spåras tillbaka till de ottomanska reformerna, det tog ytterligare tio år innan diskursen utvecklades och blev mer enhetlig. Fördröjningen, kan bero på att många araber ansåg att Palestina tillhörde den större delen av Syrien. Dessutom var den lokala politiska kulturen splittrad, i samband med att den lokala nationalismen i synnerhet var mindre utvecklad inom regionen. Ytterligare, kan fördröjningen bero på att de idéer som uppkom om palestinsk nationalism, hamnade i direkt rivalitet till de mer genomgripande idéerna om arabisk nationalism. Enligt skribenterna utvecklades territoriell-, inbegripet palestinsk nationalism som en motpol till pan-arabismens ideologiska spår. Detta i samband med första världskriget och europeernas inblandning i Mellanöstern. Således uppstod både den arabiska och palestinska nationalismen inte som ett svar på sionismen, däremot utvecklades denna avsevärt till följd av konflikten (Best et al., 2015). Även Rashid Khalidi (1998) diskuterar att den palestinska nationalismen växte fram under tidigt 1900-tal, samtidigt som han argumenterar för att den palestinska identiteten bildades innan den politiska sionismen tog plats (Khalidi, 1998).

4.2 Diaspora inom en palestinsk kontext - unik i sitt slag?

Begreppet diaspora har enligt Jean-Baptiste Meyer tillämpats i bredare termer under de senaste två decennierna. Diasporor har sedan urminnes tider existerat enligt tidigare studier och forskning, samtidigt som man menar på att en del kan ha försvunnit medan ännu fler skapats (Meyer, 2011).

Sedan upprättandet av staten Israel, har palestinier tvingats på flykt och den palestinska migrationen är ett resultat av konflikten mellan Israel och Palestina. Dan Rabinowitz (2000), jämför den palestinska och den judiska diasporan och menar att dessa är avvikande i hög grad. Den palestinska diasporan är relativt ny och subjektiv, där människor som tvingats på flykt lever med minnet av raserade hem, förlust av familjer och liv och ett förstört öde. Den judiska diasporan är däremot annorlunda, där minnet av ursprungslandet avtagit och på ett sätt rekonstruerats. Rabinowitz (2000) förklarar att merparten av palestinier i diasporan är nyanlända i länder de nu är bosatta i, som inte kan återvända till sitt ursprungsland. Samtidigt

är merparten av judar i diasporan i de flesta fall väletablerade och kan återvända till landet efter behag. Då Israel övervägande styr över hela landet, ställs palestinier mot hinder och svårigheter som inte kan likställas med judar i detta sammanhang. Skribenten menar på att skillnaden är markant, samtidigt som den palestinska diasporan är unik (Rabinowitz, 2000).

4.3 Nationer och nationalism

Forskning menar på att en nation består av en befolkning som förs samman av etnicitet, språk, religion, eller kultur. Begreppets politiska mening omfattar en befolkning som förs samman genom medborgarskap i ett specifikt område, nämligen en stat (Baylis et al, 2017). Nationalism ses som en typ av ideologi som kan delas in i medborgerlig eller etnisk. Medborgerlig nationalism innefattar engagemang för ett land och dess värderingar, där det statliga medborgarskapet fastställer nationaliteten. Etnisk nationalism är däremot engagemang för en specifik grupp av en, i vissa fall föreställd, kollektiv härkomst. Nationen föregår således staten. Baylis et al (2017) för resonemanget att dessa skildringar kan vara problematiska då varje nationalism åberopar kultur och värderingar som är föränderliga, således beror nödvändigtvis inte språk och religion på etnicitet eller medborgarskap.

Benedict Anderson (1983) ser nationer som sociala konstruktioner, där människor är av uppfattningen att de har ett gemensamt arv och kollektivt ansvar gentemot sin nation. Dessa människor känner med största sannolikhet inte till varje individ inom nationen, men bilden av deras gemenskap lever vidare. Nationen är föreställd av de människor som anser sig vara en del av denna grupp (Anderson, 1983). Definitionen kan däremot specificeras ytterligare, genom två förklaringar, likt Breuillys (2016) utgångspunkt. Nationer omfattar människor med hemländer, som gör anspråk på ett specifikt territorium. Ordet ursprung, som betyder födelseplacering, är här av betydelse. Det finns en linje som skiljer en nation och ett territorium från en nation och en etnisk grupp, där en nation förblir kopplad till sitt moderland och kan enbart förändras till följd av en expansion eller en kontraktion. En etnisk grupp eller stam kan däremot flytta tillbaka till sitt "moderland". En annan förklaring av begreppet är mer av politisk mening. När en grupp påstår sig vara en nation, ges en rätt av självbestämmande inom landets gränser, där suveränitet eftersträvas och människor inom denna grupp gör vidare anspråk på området. Detta anspråk rättfärdigas genom att konstruera eller dra nytta av en kollektiv kultur. En grupp blir en nation genom att åstadkomma en typ av

kontroll över sin levnad, sitt öde, genom självstyre och autonomi eller decentralisering. Självständighet och suveränitet ger nationen dess politiska prägel (Hague et al, 2016).

Med hänsyn till begreppets politiska mening, behöver en nation inte nödvändigtvis sammanföras av ett gemensamt språk, även om det kan förenkla den kulturella föreningen. Det handlar snarare om den subjektiva identiteten. Nationer kan förstås som ett försök av individer, som hävdar sin rätt till självbestämmande och den nationella identiteten utvecklades som ett fundament för motstånd, till följd av kolonialregimens närvaro och styrka (Calhoun, 1997). Den nationella identiteten sammanför människor som tillsammans befinner sig under samma styre. Dyligt simplificeras medverkande i krig och incitament till att offra sitt liv för en främling, enligt (Langman, 2006). Vidare kan begreppet nationalism, ses som en lära om modernitet där nationer har både makt och befogenhet att bestämma sitt eget öde, genom självstyre. Stater omfattas oftast av tydliga geografiska gränser som skiljer ena staten från den andra, till skillnad från nationer. Somliga nationella grupper kan vara uppdelade mellan flera olika stater (Hague et al., 2016).

4.4 Identitet som en social konstruktion?

Identitet betraktas ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, som en social konstruktion, då den skapas i relation till andra. Uppfattningen av jaget skapas i förhållande till en 'annan'. Det utgås från att identiteter formar och bildar intressen, då vi enbart kan veta vad vi vill, om vi vet vem vi är. I och med att identiteter är sociala, är de i sin tur föränderliga eftersom dessa skapas genom interaktioner. Identiteter kan formas genom kultur, etnicitet och religion, till följd av en gränsdragning mellan vi- och dem (Baylis et al., 2017). För att "vi" skall kunna definieras som "oss", måste vi först avskilja "oss" från "dem". Det innebär skapandet av en skiljelinje, där vi bestämmer och definierar en fiende (Mouffe, 1995a). En nationell identitet kan även ha en politisk skildring som rymmer ett ursprung, eller ett öde. Parallellt finns det en kärna som i sin tur kan ha skapat denna identitet, som exempelvis en väpnad konflikt. Människor går i många fall ihop som grupp när en konflikt uppstår. En självbild produceras av en annan och inom en konflikt producerar inblandade parter, varandras självbild (Baylis et al., 2017).

Individer kan uttrycka att de har ett identitetsproblem, eller en identitetskris. Alltså saknas hjälpmedel för byggandet av en säker och förankrad identitet, ska vara möjlig (Bauman

1997). Därav kan det sociologiska perspektivet, strukturerat efter ett system som bygger på kollektiva värderingar, problematiseras, eller snarare kritiseras. Modellen utgår, återigen, från att det finns en kärna i respektive identitet. Identiteten karaktäriseras utifrån samstämmig erfarenhetsgrund eller härkomst. Det eftersträvas här att hitta det ursprungliga eller äkta innehållet i identiteten (Grossberg, 1996).

4.5 Medborgarskapets påverkan på den nationella identiteten

Joe Painter och Chris Philo (1995) sammanfattar förhållandet mellan medborgarskap och nationell identitet, på följande vis: *“who gets defined as a ‘true’ citizen within the city-state or nation-state depends in part on who carries with them what is deemed to be correct baggage of history, ethnicity, language and religion”* (Painter och Philo, 1995: 113). Elizabeth Mavroudi (2008) menar att denna definition är mer traditionell och enkel, vilket uppmuntrar förklaringar baserade på människor som tillhör ett specifikt land, som vidare är förknippat med nationell identitet. Det kan också ange orsaken till varför människor som har ett diffust förhållande till nationalstaten, eller saknar medborgarskap, kan exkluderas eller diskrimineras. Antagandet om en naturlig och exklusiv relation mellan nationalitet, territorium och nationalstaten, där den nationella identiteten sammankopplas till nationalstaten kan vara problematiskt. Det är antaganden av denna typ som kan förklara varför många nutida konflikter orsakas av bristen på samspel mellan nation och stat (Mavroudi, 2008).

I en etnografisk studie, undersöker Adil Akinci (2019) hur andra generationens arabiska migranter formulerar och förhandlar om de sociala och juridiska gränser de utsätts för i Dubai. Majoriteten av de tillfrågade, tydliggör att de inte önskar ta efter eller efterlikna “emiratet”. Dels med anledning av att man blivit utesluten från emiratsamhället, men även då man sett en viss motsättning mellan deras kulturella identitet och livsstilar jämfört med emiraterna. För att exemplifiera detta, förklarade en av respondenterna att emirater ser skillnad på en emirat och en icke-emirat. Det spelar alltså ingen roll om man pratar som dem, klär sig som dem, eller bara agerar som dem. Är man inte en etnisk född emirat, kommer man aldrig se ut som en. En annan respondent menar däremot att så länge personen i fråga besitter ett medborgarskap, är personen emirat för respondenten.

Majoriteten av respondenterna definierade nationell identitet, uteslutande genom medborgarskap och beskrev den som islamisk och arabisk. Undersökningen visar hur arabism i Dubai konstrueras, men främst rekonstrueras, samt hur skiljelinjerna mellan grupper förstärks. Detta genom olika gruppers skilda uppfattningar av arabism. Uteslutandet av migranter från ett medborgarskap, innebär också uteslutning från samhället. Delvis med anledning av saknaden av de politiska och sociala rättigheter som medborgarskapet medför, men avsaknaden av medborgarskapet påverkar även människors syn på varandra, som exemplifieras ovan (Akinci, 2019).

Mavroudi (2008) undersöker det palestinska, pragmatiska medborgarskapet hos den palestinska diasporan i Aten. Det pragmatiska medborgarskapet innebär ett lagligt medlemskap i ett land, tillsammans med känslan av att tillhöra en eller flera nationer. Begreppet redogör för de samhällen och individer i den palestinska diasporan som genomgår den palestinska statslösheten, men som har uppehållstillstånd i ett annat land. Likväl är den palestinska identiteten central för palestinier i fråga. Undersökningen visar att det pragmatiska medborgarskapet är nära anslutet till ägandet av ett pass som gör det möjligt att resa, men som samtidigt ger mer skydd och säkerhet. För palestinier bosatta i västvärlden, är känslan av säkerhet som ett pass och det politiska skyddet det medför viktigt. Däremot kräver det inte exklusiva känslor av nationell tillhörighet till det land medborgarskapet är kopplat till, men det möjliggör fler anknytningar, identiteter och känslor av tillhörighet. Således öppnar det pragmatiska medborgarskapet upp för fler känslor av tillhörighet, hem, anknytning och territorialisering, samtidigt som känslor av missförhållanden och diskriminering kan hanteras mindre komplicerat (Mavroudi, 2008).

En stor del av världens befolkning är idag, både direkt och indirekt delaktiga i flera kulturer. På samma sätt bidrar väpnade konflikter till påtvingad mobilitet, vilket leder till omplacering av människor över inhemska gränser. Således är sannolikheten stor att människor som ingår i etniska minoriteter känner samhörighet med flera världar, talar fler språk och besitter flera identiteter. Förklaringen kan ligga i att landet människor lever i, inte nödvändigtvis utgör det absoluta fundamentet för att uppnå gemenskap. Traditionella gränser för identitetsskapande är därav diffusa. Det socio-kulturella området är i hög utsträckning mångfaldigt, huvudsakligen i fråga om etniska grupper och minoriteter. Traditionella gränser för nationell och kulturell tillhörighet, utmanas av mångfald (Morley, 2000).

4.5.1 Medborgarskapets betydelse - uteslutande mekanism för den nationella identiteten?

I denna del, kommer medborgarskapets betydelse i förhållande till den nationella identiteten söka förklaras ytterligare. Varför är medborgarskap av relevans inom denna kontext? Ett medborgarskap innefattar inkludering i samhällets politiska och sociala processer. Det innefattar däribland rösträtt, ökade och förbättrade yrkesmöjligheter och ägandet av ett nordiskt pass. Denna inkludering kan öppna upp för att bli en del av det samhälle individen lever i och den identitet som finns i det specifika landet, i detta fall, den nordiska identiteten. Om man däremot exkluderas ett medborgarskap, utesluts möjligheterna för integration och man exkluderas istället ur samhället. Grupper som är särskilt utsatta, är just minoriteter och invandrargrupper. Dessa begränsas till skillnad från den infödda befolkningen, som besitter fler privilegier och möjligheter i form av bl.a. rättigheter. Detta skapar klyftor, som i sin tur skapar starka motsättningar mellan grupperna och kan resultera i att minoriteter organiserar sig i kollektiv (Ebert et al., 2013). Således blir det mer komplicerat att ta del av den nya identiteten, vilket resulterar i fasthållandet vid identiteten man redan har.

Det betyder däremot inte att den nationella identiteten enbart skapas/förändras i samband med ett medborgarskap. Det är en betydelsefull faktor, men inte en uteslutande sådan. David McCrone och Frank Bechhofer (2010) skriver om nationell identitet och medborgarskap och menar att dessa är två begrepp som inte ska likställas, men som samtidigt kan sammankopplas i fråga om bl.a. födelseland och bosättning. Skribenterna menar att det är svårt att veta vilka faktorer som är väsentliga för skapandet av individens nationella identitet. Den nationella identiteten är något man skapar som individ, för sig själv, snarare än något som enbart skapas i samband med medborgarskapet. En individ bestämmer själv vilken identitet man ska ha och hur denna ska presenteras (McCrone, Bechhofer, 2010). När man å andra sidan exkluderas ur samhället i och med avsaknaden av medborgarskapet, resulterar det i att den "nya" identiteten i det landet man lever i, i princip utesluts. Därav väljs denna riktning, främst med anledning av studiens omfång. Det är således ingen uteslutande mekanism, men trots detta är det av intresse att undersöka.

Avsaknaden av medborgarskap resulterar i statslöshet, som vidare kan medföra hotande konsekvenser för individen i fråga. Människor som lever i statslöshet kämpar dagligen med att få tillgång till olika mänskliga rättigheter, bl.a. i form av utbildning och hälso- och

sjukvård, som är avsevärda för individens utveckling. Utöver detta, marginaliseras statslösa personer. De diskrimineras, exkluderas och kan inte vara delaktiga i samhället (Vlieks et al., 2017). Ovanstående resulterar i att man håller fast vid den identitet man redan har.

5. Metod

5.1 Forskningsmetod

Uppsatsen formas efter en samtalsintervju-studie med respondentkaraktär. Det blir således en empirisk, beskrivande studie där respondenter kommer att intervjuas och resultatet analyseras med hjälp av valda teoretiska utgångspunkter. Samtalsintervjuer bidrar inte till att bekräfta eller fastställa kvantitet, utan syftar till att undersöka och karaktärisera, enligt Teorell och Svensson (2007). Det är vidare en kvalitativ undersökning som önskar fånga respondenternas egna upplevelser och uppfattningar av ett specifikt skeende. Studier av denna typ eftersträvar inte att undersöka i vilken utsträckning, eller på vilken skala något förekommer. Här ligger istället subjektiviteten i fokus, med syfte att genomföra en mer djupgående undersökning med färre analysenheter (Teorell, Svensson, 2007).

5.2 Urval

För att genomföra denna undersökning, delas samtliga respondenter in i två grupper där indelningen utgår från respektive respondents placering i världen. Detta på grund av den instabila situation i Libanon som resulterat i att många flyttat eller migrerat till andra delar av världen.

Grupp 1: *Statslösa palestinska flyktingar som är bosatta i Libanon.*

Grupp 2: *Palestinska flyktingar som migrerat till Norden (Sverige, Norge och Danmark) och numera innehar ett nordiskt medborgarskap.*

Motiveringen till denna typ av indelning grundar sig i flera faktorer. Första gruppen innefattar personer som har föräldrar som migrerat från Palestina till Libanon till följd av Israel-och Palestina-konflikten, som då är födda och uppvuxna i landet. Eftersom många palestinska flyktingar saknar ett libanesiskt medborgarskap, i och med dess komplikationer, betraktas man i de flesta fall fortsatt som flykting. Den andra gruppen innefattar personer som tidigare

varit palestinska flyktingar i Libanon, men som under senare skede migrerat till Sverige, Norge och Danmark och numera har ett nordiskt medborgarskap. Anledningen till att denna grupp ska intervjuas är dels för att länderna är relativt lika i flera avseenden och av den anledningen har jag valt att slå ihop och gruppera om dessa till en och samma grupp, bestående av respondenter från samtliga länder. Länderna är främst kända för sin demokrati, välfärd och jämställdhet. Dessutom är samtliga länder parlamentariska monarkier. Indelningen syftar primärt till att jämföra grupperna och analysera huruvida svaren skiljer sig åt med avseende på deras nationella identitet. Man kan även ha olika uppfattningar kring hur situationen varit tidigare när man numera bor i ett land där respondenternas rättigheter värnas om på ett annat sätt. Viktigt att poängtera är att detta blir en typ av pilotstudie. Oberoende resultat är inte önskan att skapa generaliserbarhet som vid en kvantitativ undersökning.

Som tidigare nämnt, är de nordiska länderna lika i flera avseenden. Däribland att samtliga är rättsstater, vilket Libanon inte klassificeras som. Av den anledningen, kan denna design medföra begränsningar då den inte avgränsar för effekten av medborgarskapet. Således, kan det finnas alternativa faktorer som påverkar den nationella identiteten, i och med att Libanon och de nordiska ländernas politiska system skiljer sig åt. Enligt Freedom House (2021) rankas Libanon som “partly free”, där befolkningen besitter somliga medborgerliga fri- och rättigheter (Freedom House, 2020). Sverige, Norge och Danmark rankas däremot som “free” (Freedom House, 2021). Libanons regering präglas av korruption och dess stöd för rättsstatens principer är bristande (Freedom House, 2020). Vidare kan det argumenteras för att den nationella identiteten påverkas oberoende medborgarskap, särskilt i Norden. Dels till följd av de nordiska ländernas politiska system, som resulterar i bättre förutsättningar för de flyktingar som migrerar till de nordiska länderna. I Libanon lever många palestinska flyktingar under svåra förhållanden, förtryck och diskriminering. I Norden är förutsättningarna däremot annorlunda. Jämför man dessa länder, ges en typ av trygghet och säkerhet i Norden till skillnad från Libanon. Dessa framstående skillnader länderna emellan, skulle kunna ge samma effekter som ett medborgarskap, vilket således kan öppna upp för andra identiteter, de nordiska. Vad talar emot att rättsstaten kan ge samma effekter som ett medborgarskap? Även om Sverige är en rättsstat, skulle individen utan ett medborgarskap inte kunna åtnjuta samhället som en nordisk medborgare i vilket fall. Man ingår inte i samhällets sociala och politiska processer, vilket innebär uteslutning ur samhället. Det faktum att det är en rättsstat kan påverka den nationella identiteten, däremot kan det inte fullt ut kompensera för ett medborgarskap. Under intervjuerna frågas det specifikt om

medborgarskapets betydelse (se appendix), i avseende att undersöka denna faktor. Samtidigt finns det risk för diskriminering, förtryck och utanförskap med eller utan ett medborgarskap i Norden. Skillnaden här är att diskrimineringen i Libanon snarare anses vara institutionell. Rättsstatens betydelse, utesluts inte, men med hänsyn till studiens omfång görs denna begränsning.

Urvalet bygger delvis på en princip om maximal variation, men främst på principen om intensitet. Den maximala variationen uppnås genom att få med så många perspektiv och infallsvinklar som möjligt, som vidare kan utmåla en så beskrivande bild som möjligt. I detta fall är det två typer av grupper som ska intervjuas, vilket gör att den maximala variationen inte uppnås i mån om variation av grupper. Däremot kommer åtta personer att intervjuas, 4 personer ur respektive grupp, med troligtvis olika levnadsförhållanden och värderingar, som vidare kan resultera i olika tankar och uppfattningar vid intervjuerna. På så vis kommer variationen in. Däremot är inte den maximala variationen tillräckligt stark vad gäller val av respondenter (Esaiasson et al., 2017).

Principen om intensitet är å andra sidan av starkare karaktär i studien, då urvalet främst baseras på två tydliga grupper som ska jämföras. Grupperna skiljer sig i synnerhet åt vad gäller respondentens geografiska område och att respondenterna i grupp två numera har ett nordiskt medborgarskap, vilket är studiens syfte att undersöka. I övrigt är de förhållandevis lika och urvalet av respondenter och indelningen av grupperna, är distinkt (Esaiasson et al., 2017).

Fokuset i kvalitativa undersökningar ligger på kvalitet snarare än kvantitet. Det som är av intresse är vilka egenskaper eller kvaliteter ett fenomen har. Metoden har å ena sidan sina svagheter och har kritiserats för att vara för subjektiv. Däremot handlar intervjun om att komma respondenten närmare och förstå deras bild av verkligheten utifrån personliga tankar och uppfattningar. Denna typ av undersökning eftersträvar inte generalisering (Bjereld et al. 2018).

5.2.1 **Tabell 1.**

Nedanstående tabell är en sammanfattning av intervjupersonerna.

Intervjuperson (IP)	Kön	Ålder	Nuvarande hemvist
Anonym 1	Man	68	Libanon
Anonym 2	Man	55	Libanon
Anonym 3	Kvinna	58	Danmark
Anonym 4	Man	58	Sverige
Ihsan Ali	Man	59	Norge
Amal Abdelal	Kvinna	66	Libanon
Ahmad Badran	Man	65	Danmark
Hamza Albishtawi	Man	53	Libanon

Tillägg: Som tabellen ovan visar, tilldelas de anonyma intervjupersonerna ett nummer (1-4), som vidare används i syfte att presentera resultatet för att återge vem av respondenterna som resonerar kring vad. Övriga presenteras med namn.

5.3 Intervjuguide

För att utföra samtalsintervjuerna utformas en intervjuguide. Esaiasson et al (2017) presenterar i Metodpraktikan en lämplig intervjuguide som struktureras efter både form och innehåll. Att konstruera guiden efter form, handlar om att hålla intervjuerna levande och aktiva för att skapa motivation för respondenterna vid besvarandet av intervjufrågor. Respondenten ska känna att frågorna inte är allt för komplicerade och formella, vilket kan resultera i en svagare intervju och intervjusvar. Helst ska frågorna vara korta, där respondenten har möjlighet att ge längre och mer utförliga svar. Innehåll handlar om att ha frågor som är sammankopplade till frågeställningen. Vidare är det viktigt att intervjufrågorna uttrycks i deskriptiv form, för att fånga respondentens instinktiva och mer naturliga svar (Esaiasson et al., 2017).

En bra intervju påbörjas med inledande frågor, som i första hand skapar bra stämning under intervjuens gång. Detta görs med hjälp av exempelvis frågor om personuppgifter, detta följs av *tematiska frågor*, som är av största vikt enligt skribenterna. Dessa är mer breda frågor som ger respondenten möjlighet att ge nyanserade svar för det som står i fokus för studien.

Hjälpmiddel under intervjuens gång kan vara användandet av *uppföljningsfrågor*, *direkta frågor*

och *tolkande frågor* beroende på vilka typer av frågor intervjuaren ställer, respektive typer av svar respondenten ger. Den teoretiska mättnaden uppnås när intervjuaren fått ut så mycket information som möjligt och förväntas ha samlat in samtliga tankar, uppfattningar och föreställningar vad gäller den specifika företeelsen. Även anonymitet garanteras (Ibid, 2017).

Genom att fånga respondenternas uppfattningar, utformas intervjuguiden således efter tre övergripande teman (exklusive inledande frågor). Dessa framställs med befintlig teori och tidigare forskning som utgångspunkt. Första temat berör den palestinska statslösheten i Libanon, för att fånga respondenternas uppfattning kring den faktiska situationen i landet. Nästa tema berör statslöshet och nationell identitet, med utgångspunkt i teorier om nationer och nationella identiteter som sociala konstruktioner. Här behandlas även frågor om nationalism och den palestinska diasporan. Slutligen berör tredje temat respondenternas upplevda diskriminering, vilket till stor del återkopplas till ovanstående teman, samt med utgångspunkt i teorier om medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten (fullständig intervjuguide tillhandahålls i appendix).

På grund av rådande coronakris, genomförs intervjuerna via telefon. Risken finns att man inte kommer lika nära respondenten som vid ett fysiskt möte och intervjupersonen kanske inte känner sig lika bekväm, vilket kan leda till att intervjuerna inte blir som förväntat. Det är av den anledningen extra viktigt för mig som intervjuare att ta hänsyn till detta.

5.4 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet, är två nyckelbegrepp som är avgörande i forskningar och undersökningar, som eftersträvar trovärdighet. I och med att studien är av kvalitativ ansats, är den externa validiteten inte lika stark. Begreppet innefattar att systematiska fel uteblir, d.v.s att det som ska mätas, mäts. I detta fall, är det mer komplicerat, då undersökningen inte framställer siffror. (Esaïasson et al., 2017). Studien bidrar vidare till kumulativitet med ny kunskap som kan användas i olika kontexter, då medborgarskap, identitet och statslöshet inte minst är relevant i vår nutid. Forskning gällande detta finns sedan tidigare, men främst av kvantitativa ansatser. Genom att göra samtalsintervjuer, kommer man närmare respondenternas verklighet än vid en kvalitativ studie, som vidare kan användas för framtida forskning. För att göra undersökningen så tillförlitlig som möjligt, har jag under arbetets gång ifrågasatt och kontrollerat valen som tagits, grundligt.

Vidare innefattar reliabilitet avsaknaden av oaktksamhet, som i sin tur kan påverka studiens utfall (ibid.). För att detta med största säkerhet ska undvikas, har samtliga intervjuer transkriberats, som gör att risken för egna eller olika tolkningar uteblir. Utöver det, har jag varit noggrann med att använda mig av bra inspelningsinstrument, samtidigt som jag varit observant under intervjuernas gång vad gäller missförstånd och otydligheter (ibid.).

5.5 Etiska problem

Etiska problem som kan uppstå med undersökningen är främst under intervjuernas gång. Situationen i Libanon kan vara känslig för många, speciellt för de som genomgått inbördeskriget 1982 och efterföljande stridigheter grupper emellan. Människor har tvingats på flykt, mist familjemedlemmar och genomgått traumatiska upplevelser. Detta kan resultera i att vissa delar blir mer känsliga än andra, vilket försvårar för respondenten att uttala sig om vissa saker. Det är därför extra viktigt att jag som intervjuare, återigen, tar hänsyn till detta vid intervjuerna.

5.6 Förväntade resultat

I fråga om likheter och skillnader mellan de båda grupperna, utgår mina förväntade resultat från befintlig teori. Som Rabinowitz (2000) argumenterar för, tror jag att den palestinska identiteten och diasporan är unik och för båda grupper stark, samtidigt som denna konstruerats sedan tidigt ålder, med avstamp i det socialkonstruktivistiska perspektivet. Konstruktionen sker således i samband med den palestinska statslösheten och diskrimineringen den medfört, men främst med anledning av avsaknaden av medborgarskapet som resulterat i exkludering ur samhällets sociala- och politiska processer. Det medför i sin tur fientlighet mot den libanesiska nationen och den libanesiska identiteten utesluts. Däremot kan den palestinska identiteten ha förstärkts för grupp 2, som numera innehar nordiskt medborgarskap. Detta med anledning av de förbättrade förutsättningarna som resulterar i att uppfattningen av hur man blev behandlad i Libanon, intensifieras, som i samband med medborgarskapet stärker både den palestinska och den nordiska identiteten. Likt Mavroudis (2008) resonemang, främjar medborgarskapet fler identiteter och känslor av tillhörighet. Således har grupp 2 fler nationella identiteter, samtidigt som grupp 1 enbart har en, den palestinska. Den palestinska identiteten är återigen stark för respektive grupp, men på olika sätt och av olika anledningar. I Libanon, då man tillskrivs identiteten och i Norden, då man på något sätt "väljer" den.

6. Resultat

Resultatet redovisas tematiskt och efter underrubriker som utvecklats under analysarbetet, samt intervjuernas gång. I metoddelen beskrivs utformningen av intervjuguiden, med teman kopplade till befintlig teori och tidigare forskning. Under intervjuernas gång, uppmärksammades däremot att vissa frågor och svar kunde sammankopplas, likaså befintliga teman. Därav presenteras resultaten utifrån tre omformulerade teman:

1. Statslöshet - att vara palestinsk flykting i Libanon
2. Nation, nationell identitet och den palestinska nationalismen - synonyma?
3. Medborgarskap och nationell identitet

Likt intervjuguiden, ämnar första temat presentera respondenternas uppfattningar kring statslösheten i Libanon. Detta med utgångspunkt i tidigare forskning som berör medborgarskapets innebörd, likväl avsaknaden av detta. Nästa tema berör nationer, nationell identitet och nationalism, som enligt respondenterna kan betraktas som synonyma. Detta med utgångspunkt i teorier om nationer och nationell identitet som sociala konstruktioner. Utöver det redogörs det för intervjupersonernas uppfattningar kring den palestinska diasporan, utifrån teori som stöder detta. Avslutningsvis berör sistnämnda temat medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten, som även kan kopplas samman med ovannämnda teman. Här presenteras respondenternas uppfattningar kring just detta, samt den upplevda diskrimineringen som avsaknaden av ett medborgarskap medfört.

6.1 Statslöshet - att vara palestinsk flykting i Libanon

Inledningsvis redogörs det för den faktiska situationen för befolkningen i Libanon, mer specifikt, palestinska flyktingar. Däribland hur rättsstatens principer är avvikande, med hög korruption och instabila regeringar, som dels resulterat i lågt förtroende för rättssamhället (Regeringen, 2016). Men hur upplevs den palestinska statslösheten i Libanon? Samtliga respondenter delar upplevelser och uppfattningar kring detta, men dessa är olika starka beroende på personens nuvarande hemvist. Känslorna uppfattas vara något starkare om man migrerat till Norden och numera innehar ett nordiskt medborgarskap, jämfört med om man bor kvar i Libanon som statslös. Enligt respondenterna, är avsaknaden av ett medborgarskap den främsta orsaken till orättvisorna i landet. När vi pratar om det libanesiska medborgarskapet, berättar Hamza Albishtawi, statslös och bosatt i Libanon (grupp 1):

“Jag har inget libanesiskt medborgarskap eftersom vi betraktas som palestinska flyktingar i Libanon, vilket innebär att man inte kan få ett medborgarskap enligt libanesisk lag. [...] Det har påverkat mitt liv och mina förutsättningar i stor utsträckning, speciellt efter 1982, då Israel invaderade Libanon och tvingade ut PLO ur landet. Då försämrades vår situation markant. Det blev svårare att utbilda sig och arbeta”.

Ihsan Ali, bosatt i Norge och innehar norskt medborgarskap (grupp 2), förklarar:

“Jag fick norskt medborgarskap 1992. Men i Libanon hade jag inget medborgarskap, jag hade ett resedokument som alla palestinska flyktingar fick, dessa var specifikt avsedda för oss. Tidigare fanns det palestinier som fick medborgarskap med anledning av politiken, men vi är inte som de. Vi levde i flyktingläger och ingen bryr sig, eller brydde sig om oss. [...] För att vara ärlig, var det förfärligt. Vi hade inga möjligheter. De vuxna kunde inte jobba, det fanns knappt arbeten som palestinier tilläts arbeta med. Det är i så fall yrken som att tvätta bilar o.s.v. Det fanns inga som helst möjligheter”.

Intervjupersonerna studien, föddes och växte upp i palestinska flyktingläger i Libanon. I och med avsaknaden av medborgarskapet, innehar de inte fulla sociala- och politiska rättigheter, som vidare resulterar i att man inte ingår i landets sociala och politiska processer. Som intervjupersonerna förklarar, är de palestinska flyktingarna mycket begränsade. Samtliga är överens om att palestinier inte har rätt till medborgarskap enligt lag, men det gäller alla flyktingar i Libanon. Däremot menar de att palestinier utgör ett unikt fall. IP2, statslös och bosatt i Libanon (grupp 1), tydliggör:

“Anledningen till att jag inte har ett libanesiskt medborgarskap, är inte för att jag själv bestämt att jag inte vill ha det. Den libanesiska lagstiftningen tillåter inte det. Det är fastställt under libanesisk lag, att flyktingar inte har rätt att få ett libanesiskt medborgarskap. Det spelar ingen roll om du är född i landet [...]. I Libanon är det inte bara palestinier som inte får medborgarskap, det är även syriska flyktingar. Men palestinier är ett unikt fall, eftersom de i grunden inte har ett medborgarskap i Palestina. De är statslösa”.

Samtliga respondenter är överens om att palestinier i Libanon är särskilt utsatta. Detta med anledning av avsaknaden av medborgarskap i både Libanon och Palestina, som resulterat i statslöshet. Detta leder i sin tur till marginalisering och utanförskap, i vilket palestinerna exkluderas ur samhället och där deras mänskliga rättigheter inte värnas om (Vlieks et al.,

2017). När frågan ställdes om hur livet skiljer sig åt i Norden, med ett numera nordiskt medborgarskap, reagerade respondenterna olika. Vissa skrattade, samtidigt som andra ifrågasatte mig med antydning om att svaret vore självklart. IP4, bosatt i Sverige med svenskt medborgarskap (grupp 2), resonerar på följande vis:

“Livet i Sverige skiljer sig åt något enormt. Sverige är en rättsstat och respekterar individen och mänskligheten. Dessutom får man inte bryta mot grundlagen. Den måste respekteras och följas. Däremot är livet som palestinsk flykting i Libanon som ett djur i ett zoo. Allt är förbjudet, där palestinier är begränsade till nästan 100%. Man får inte arbeta, man får inte äga, man har inga grundläggande rättigheter, kort sagt”. [...] Jag har samma rättigheter som en svensk har. Jag är ju svensk. Som jag sa tidigare, [så] lever man [nu] i en rättsstat till skillnad från Libanon som inte är det”.

Här är ett tydligt exempel på vad ett medborgarskap de facto innebär och vad det medför, rättigheter och skyldigheter.

6.2 Nation, nationell identitet och den palestinska nationalismen - synonyma?

När intervjupersonerna pratar om sin nationella identitet förstås det som att de överens om att den palestinska identiteten och den palestinska nationalismen, är synonyma. Samtliga är överens om att en nation består av en befolkning som förs samman genom gemensam etnisk härkomst, kultur, språk eller religion (Baylis, 2017). Alltså, den palestinska staten, det palestinska språket och dess kultur. Precis som Breuilly (2016) argumenterar för, betraktas den palestinska nationalismen som etnisk, snarare än medborgerlig, i och med att de flesta palestinska flyktingar i Libanon är statslösa. Den etniska nationalismen kännetecknar således ett engagemang för den palestinska befolkningen, som i detta fall inte är en föreställd sådan (Baylis, 2017). Även om respondenterna bor, eller tidigare varit bosatta i Libanon, är den palestinska identiteten stark. Ihsan Ali (grupp 2), förklarar:

“För mig innefattar den nationella identiteten att du känner tillhörighet till ett specifikt land. Som oss palestinier, oavsett var vi befinner oss, har vi anknytning och rötter i Palestina. [...] Jag åkte till Palestina för ett par år sedan och så fort vi landade, ställde jag mig och grät. Jag bara grät och grät, jag kunde inte ens ta några bilder. Känslan var obeskrivlig. Och då hade jag aldrig tidigare besökt Palestina”.

Amal Abdelal, statslös och bosatt i Libanon, (grupp 1):

“Din nationella identitet, är ditt land, som du inte överger. Vad som än händer, är jag palestinier. Vad libaneserna än gör, hur de än behandlar oss, är vi fortsatt palestinier och vi säger det med stolthet”.

Respondenternas tolkningar kan kopplas till Andersons (1983) uppfattning kring nationer, där en nation ses som en social konstruktion. Här är respondenterna eniga om att de har ett kollektivt arv och ett gemensamt ansvar gentemot Palestina. Bilden av den palestinska gemenskapen lever således vidare, även om man är född och uppvuxen i Libanon.

Respondenterna berättar även att den palestinska nationalismen existerat långt innan den israeliska ockupationen, likt Khalidis (1998) argumentation. IP4 (grupp 2), förklarar:

“Palestina är ett land som varit ockuperat sedan en längre tid tillbaka. Först ockuperades landet av Osmanska riket i ca 500 år, sedan av Storbritannien och kort därefter av Israel som ockuperar palestinska områden än idag. Den palestinska nationalismen har alltså existerat länge och har inte uppstått som ett svar på sionismen. Däremot utvecklades denna och blev starkare i och med ockupationen”.

Hamza Albishtawi (grupp 1), berättar:

“Den palestinska nationalismen har aldrig försvunnit. Den existerade, existerar och kommer alltid att existera oavsett plats och tid. Den finns överallt, så länge en palestinier andas. [...] Så länge det finns en ockupant, stärks nationalismen i olika utsträckningar. Den palestinska nationalismen existerade redan innan första världskriget”.

Enighet finns kring att den palestinska nationalismen existerar och stärks, så länge en ockupant är närvarande. Likt Calhouns (1997) argumentation om nationer, kan detta kopplas till nationalismen. Det ses alltså som ett fundament för motstånd av den palestinska befolkningen, som hävdar sin rätt till självbestämmande och sin palestinska identitet. Detta till följd av Israels ockupation av de palestinska områdena, samt Libanons agerande gentemot palestinerna. Alltså har den palestinska nationalismen enligt intervjupersonerna, växt fram som en typ av kamp gentemot vad respondenterna anser vara koloniserare och förtryckare. Dels under Osmanska riket, men även till följd av den israeliska ockupationen och Libanons agerande mot palestinska flyktingar.

Vid frågan om hur respondenterna såg på sin palestinska identitet, gavs uppfattningen att denna formats under olika perioder av deras liv. IP3, bosatt i Danmark och innehar danskt medborgarskap (grupp 2), förklarar att hennes nationella identitet formades från tidig ålder:

“Min nationella identitet påverkades mycket av statslösheten. Jag började direkt känna att alla är emot oss och att ingen vill att palestinier ska kunna återvända till sitt hemland. Mina föräldrar tvingades fly från Palestina 1948 och bosatte sig i Libanon, där de var förtryckta sedan dag ett. Efter det var det min tur att vara i “andra klass”, på så sätt stärktes min palestinska identitet. [...]

Ahmad Badran (grupp 2), berättar att hans nationella identitet försvagats med åldern. Denna uppfattning skiljer sig från övriga respondenter:

“Den nationella identiteten är individuell, det beror på hur man själv tänker. Synen på din nationella identitet kan variera beroende på hur gammal du är; den förändras. När jag var yngre än tio, kände jag att jag var palestinier och de andra var libaneser, trots att vi bodde sida vid sida ungefär. Men man kände så, det var den gemenskapen man hade i och med att alla var palestinier i dessa flyktingläger. Men när man växer upp, så känner man annorlunda. Vi flydde från Palestina, men vi levde i ett land där vi egentligen var ett folk, en befolkning. Min palestinska identitet har alltså blivit svagare än tidigare. Nu känner jag mig exempelvis inte mer palestinier än libaneser”.

Utifrån Badrans syn på hans nationella identitet, ser jag även här en koppling till Calhouns (1997) argumentation, där en nation inte behöver sammanföras av ett gemensamt arv, språk eller kultur. Langman (2006) förklarar att den subjektiva identiteten är betydande, där den nationella identiteten förenar människor som gemensamt befinner sig under samma styre, i detta fall, under libanesiskt styre. Badran fortsätter:

“Om palestinier agerar dåligt politiskt sett, står jag inte vid deras sida bara för att jag är palestinier. Om en libanes däremot agerar rätt politiskt sett, står jag vid deras sida. Så om du känner dig som en palestinier, men andra libaneser har samma tankar och värderingar som dig själv, står jag med dem och inte med palestinerna. Jag håller med dem som har rätt. Det fanns många libaneser som stod vid vår sida, inte bara en eller två, utan många var med oss och krigade mot den libanesiska armen, eller mot andra libanesiska rörelser”.

IP3 (grupp 2), känner störst koppling till Palestina, i och med hennes känsla av motstånd från den icke-palestinska befolkningen och världen i stort. Men hur och när formades den

nationella identiteten? Ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv, ses den nationella identiteten som en social konstruktion då den skapas i förhållande till andra, alltså uppfattningen av palestinierna i relation till den 'andre'. I detta fall, formas den palestinska identiteten av den palestinska kulturen, det palestinska språket och den palestinska etniciteten. Jag ser även en tydlig gränsdragning mellan 'vi-och dem', där palestinierna ses som en homogen grupp och avskiljer sig från den libanesiska befolkningen av främst ovanstående anledningar. Det finns således en distinkt gräns och den libanesiska lagstiftningen, den libanesiska polisen och armén, betraktas som fienden (Mouffe, 1995a).

Denna gränsdragning, har som IP4 (grupp 2) förklarar, formats och konstruerats sedan tidig ålder och den nationella identiteten likaså. För respondenter med en nationell identitet som formats sedan födseln, beror detta på olika faktorer. Som nämnt ovan, är de flesta palestinska flyktingar bosatta i palestinska flyktingläger i Libanon. Dessa är avskilda från övrig libanesisk befolkning. IP1, statslös och bosatt i Libanon (grupp 1), berättar:

“Jag föddes och såg mig själv helt plötsligt vara palestinier. Jag började gå på skolor som specifikt var för palestinier, genom organisationen UNRWA. [...] Jag föddes och växte upp i ett flyktingläger, i ett tält, specifikt för palestinier. Så småningom började mina föräldrar och släktingar berätta om kriget mellan Israel- och Palestina, deras ankomst till Libanon och hur man hamnade i Beirut. Under sådana omständigheter, vet man att man är palestinier. [...] Alltså om du själv inte vill gruppera dig eller identifiera dig enligt en särskild nationalitet, gör Libanon det åt dig, i och med lagstiftningen och att man placeras i läger som enbart är för palestinier. Då vet man vilken identitet man tillhör”.

Här kan man tydligt se hur den nationella identiteten för IP1 konstruerats. Samtidigt förklarar han hur man tillskrivs en identitet, inte bara ur en palestinsk kontext. Utan denna formas av det libanesiska styret och strukturen. Amal Abdelal har liknande uppfattning:

“Utöver att vi placeras i palestinska flyktingläger, finns det specifika skolor för enbart palestinier. I skolan lär de oss att en palestinier är så och en libanes är så. Det här påverkar ju eleven och får barnet att tänka i sådana termer. Det blir inlärt från start”.

Likaså IP3 (grupp 2):

“Som palestinier i Libanon har man ett speciellt ID-kort och ett kort från FN som kallas för UNRWA-kortet. Dessa kort visar att vi är annorlunda och att vi inte är en del av den libanesiska befolkningen. Kortet visar att vi är palestinska flyktingar”.

Således konstrueras identiteten tidigt och den tillskrivs även av omgivningen. Utifrån respondenternas historier, upplevelser och uppfattningar kring deras nationella identitet, har identiteten en politisk skildring och rymmer ett visst ursprung. Den palestinska identiteten har skapats av en specifik händelse. Intervjupersonerna berättar dels att den palestinska identiteten existerat redan innan första världskriget, i samband med att en ockupant är närvarande. Men min uppfattning är att den varit som starkast 1948, då staten Israel upprättades och konflikten mellan Israel- och Palestina utbröt. Därutöver, utbröt ett inbördeskrig i Libanon, vilket ökade motsättningarna mellan folkgrupperna. Således, är det inte enbart en händelse som skapat den nationella identiteten, utan flera. Baserat på respondenternas berättelser, gick palestinerna ihop som grupp. Detta har i sin tur legitimerat våldförande, genom det sätt man ser på respektive individ, folkgrupp eller stat. Man avhumaniserar varandra, vilket gör att våld anses vara legitimt grupper emellan. Därefter blir man varandras motbild, i samband med producerandet av dessa självbilder. Definitionen “vi-och-dem”, blir i sin tur “vi-mot-dem” (Baylis et al., 2017).

Som tidigare nämnt, är den nationella identiteten olika stark beroende på hur gammal man är. Samtidigt som IP1 (grupp 1), menar att denna konstruerats sedan tidig ålder, menar han även följande:

“Innan det blev politiskt, läste jag även i libanesiska skolor, hade libanesiska vänner, de åt hos mig och jag åt hos dem. Vi levde inte på det sättet, med de motsättningarna vi har idag. Men när man blev äldre och det senare blev mer politiskt, blev motsättningarna större och den palestinska identiteten blev starkare”.

Även Ihsan Alis (grupp 2) nationella identitet stärktes med tiden:

“Den palestinska identiteten har alltid varit stark, men den blir starkare och starkare för varje dag som går. Speciellt när man tänker på hur vi blir behandlade av hela världen, i synnerhet den arabiska världen. [...] När man lever i Libanon, lever man under mycket svåra omständigheter, då tänker man kanske inte på sin nationella identitet på samma sätt, eftersom man enbart tänker på hur man ska få mat på bordet. Men när man ser det utifrån, som jag gör nu, känner man mer och mer hur dåligt man blivit behandlad och det stärker min palestinska identitet ännu mer”.

Utgår man från att den nationella identiteten är social, visar ovanstående beskrivningar hur den palestinska identiteten är föränderlig över tid, då den skapas genom interaktioner. Däribland subjektiva faktorer, som i detta fall kan vara intressen och värderingar men även respondentens placering i världen, dess nuvarande hemvist. Alltså, att identiteten anses vara starkast när man inte bor kvar i Libanon och senare ser omständigheterna 'utifrån' (Baylis et al., 2017).

6.2.1 Palestinier i diaspora

Vidare ställdes frågor om den palestinska diasporan, hur de ser på denna och huruvida den kan delas upp i olika delar. Diaspora redogör för befolkningar och populationer som härstammar från samma område, men som är fördelade över olika platser. Dessa har enligt forskning existerat i urminnes tider och respondenterna är eniga om att den palestinska diasporan existerat redan innan den israeliska ockupationen (Meyer, 2011). Men den palestinska diasporan är utifrån berättelserna, unik. IP3 (grupp 2), förklarar:

“Palestina och diaspora har blivit som tvillingar. Vi är i princip alltid på flykt. Tidigare omfattade den palestinska diasporan flykt från Osmanska riket, senare från den israeliska ockupationen och idag från arabiska länder till Europa och Amerika. Man vet aldrig vad som kommer i framtiden. [...] Man kan dela upp diasporan i två huvuddelar, diasporan 1948 och diasporan under Libanons inbördeskrig. Jag skulle nog säga att den sistnämnda var värst”

Hamza Albishtawi (grupp 1), berättar:

“Diasporan är en tung börda. Den palestinska diasporan började redan under Osmanska riket. Enligt min uppfattning skiljer sig denna mycket. Vid 1948 hade man marken som sin säng och himmelen som sitt täcke. Det fanns ingenting, det var brutalt. Men nu är det många som har flytt till USA och Europa, där några även lyckats ta med sig sina anhöriga”.

IP4 (grupp 2), tydliggör:

“Den palestinska diasporan är unik och delas upp i olika faser. 1. Osmanska riket, 2. Storbritannien, 3. Israel, 4. Flykten från själva diasporan. Med sistnämnda menar jag när palestinska flyktingar blev massakrerade av olika grupper i Libanon och med anledning av detta sökte man skydd i Europa, däribland Norden. Jag tror att diasporan 1948 var värst”.

Samtliga är överens om att den palestinska diasporan är unik, den delas upp i olika delar och är inte enbart ett svar på den israeliska ockupationen. Den skiljer sig även åt från andra diasporor, med anledning av upprättandet av staten Israel, som resulterat i statslösheten. Det innebär således att palestinier inte kan återvända till sitt ursprungsland. I och med den israeliska ockupationen, flydde en stor del av den palestinska befolkningen till grannländerna. Nu flyr de istället från dessa, vilket är ännu en anledning till varför den palestinska diasporan är ensam i sitt slag.

6.3 Medborgarskap och nationell identitet

Ett medborgarskap innebär att individen innehar fulla sociala- och politiska rättigheter och skyldigheter (Stevenson, 2014). I respondenternas fall, är det libanesiska medborgarskapet uteslutet och dessa ingår inte i Libanons sociala och politiska processer. De palestinska flyktingarna begränsas i motsats till den libanesiska, infödda befolkningen som enligt intervjupersonerna åtnjuter fler möjligheter och privilegier. I och med avsaknaden av det libanesiska medborgarskapet, betraktas palestinska flyktingar som statslösa, som vidare resulterat i stora klyftor och motsättningar inom landet och mellan folkgrupperna (Ebert et al., 2013). När jag frågar respondenterna om de blir eller blivit utsatta för rasism i Libanon svarar samtliga delvis lika. IP3 (grupp 2), berättar:

“Livet som palestinsk flykting i Libanon var väldigt tufft. Man märker av dessa svårigheter redan från början av sin barndom. Exempelvis förbjuder libanesisk lag palestinska flyktingar att arbeta inom 72 olika yrken, samtidigt som den specifikt diskriminerar kvinnor. En palestinsk kvinna har möjlighet att ansöka om medborgarskap om hon gifter sig med en libanesisk man, men inte vice versa [...] Den libanesiska diskrimineringen gjorde att jag blev mer engagerad politiskt för att förbättra situationen för palestinerna”.

IP2, statslös och bosatt i Libanon (grupp 1), förklarar:

“Jag blir utsatt för rasism och diskriminering varje dag. Det är dels på grund av det libanesiska folkets religiösa struktur och uppdelningen mellan dessa, vilket resulterat i den diskriminerande lagstiftningen. För att exemplifiera detta, så är det 72 olika yrken vi inte tillåts arbeta inom, enbart för att vi är palestinier”.

Respondenterna förklarar att palestinier inte har rätt till ett medborgarskap enligt den libanesiska lagstiftningen (med undantag om man gifter sig med en libanesisk man),

samtidigt som samtliga är överens om att denna är diskriminerande. I och med detta, utesluts palestinska flyktingar ur det libanesiska samhället. Återigen, är det inte enbart palestinier som diskrimineras, men med anledning av statslösheten, utgör palestinerna ett unikt fall.

Det framstår att livet som palestinsk flykting i Libanon respektive ett nordiskt land skiljer sig markant. Främst, med anledning av det nordiska medborgarskapet. För respondenterna som numera har ett nordiskt medborgarskap, har både den nordiska och den palestinska identiteten blivit starkare. Det beror på att man nu inkluderas i ett samhälle där respondenten innehar rättigheter som tidigare inte existerade. Därav stärks den palestinska identiteten, samtidigt som synen på den upplevda diskrimineringen i Libanon intensifieras. IP3 (grupp 2):

“Mitt danska medborgarskap gjorde att jag blev stabil i ett land där man respekterar mig som människa. Det har påverkat min palestinska identitet och denna har blivit starkare med anledning av detta.”

Ihsan Ali (grupp 2), berättar:

“Jag känner starkast tillhörighet till Palestina på grund av hur vi blev behandlade i Libanon. Med ett norskt medborgarskap blir vi respekterade i världen. När jag tänker på hur vi blev behandlade utan ett medborgarskap, blir min palestinska identitet bara starkare och starkare. [...] Den norska identiteten är inte lika stark som den palestinska identiteten, i och med det vi fått utstå. Men i Norge ser jag mig som en del av samhället. Jag gör mina plikter och jag får mina rättigheter. Jag är tacksam över att jag lever här. Därför brukar jag säga att jag är norsk-palestinier”.

Till skillnad från Badrans (grupp 2) syn på sin nationella identitet, som menar att han är lika mycket palestinier som libanes, är övriga intervjupersoner överens om att de inte känner någon tillhörighet till Libanon, likaså libanesisk identitet, trots att de är födda i landet. Respondenterna som idag bor i Libanon känner att den palestinska identiteten är starkast, samtidigt som respondenterna boende i Norden känner att den palestinska och den nordiska identiteten är starkast. Precis som Mavroudi (2008) argumenterar för, behöver det inte finnas en naturlig eller exklusiv relation mellan nationalitet, territorium och medborgarskap, vilket vi kan tolka utifrån respondenternas berättelser. Palestiniernas nationella identitet avgränsas inte till den libanesiska staten, främst i och med avsaknaden av medborgarskapet men även med anledning av diskrimineringen palestinska flyktingar fått utstå. De är istället delaktiga i mer än en kultur, känner samhörighet med flera världar, talar flera språk och besitter fler

identiteter. Detta på grund av konflikterna som uppstått, som tvingat respondenterna att mobilisera sig och omplacera sig över de inhemska gränserna (Morley, 2000).

Somliga respondenter i grupp 2 redogör för att de utsätts för rasism och diskriminering även i Norden. Men de tydliggör att det inte är i lika stor utsträckning, samtidigt som det skiljer sig åt betydligt länderna emellan. Ahmad Badran (grupp 2), berättar:

“I Danmark kollar de inte på ditt medborgarskap och behandlar dig utifrån det. Utan de behandlar dig utifrån hur du ser ut, hur du pratar, om du har brytning eller inte. Då kan de behandla dig annorlunda, som att de är överlägsna dig”.

IP4 (grupp 2), förklarar:

“Jag blir utsatt för diskriminering i Sverige och jag blev utsatt för diskriminering i Libanon. I Libanon var det hat och rasism, det kunde gå så långt att man nästan miste livet. I Sverige är det en annan typ av diskriminering. Invandring är något relativt nytt för svenskar, där ditt utseende och din brytning skiljer sig åt. Men här får man respekt av lagen”.

För ovanstående respondenter, diskrimineras man även i Norden. Detta kan kopplas till Akincis (2019) undersökning, där det dels framgår att medborgarskapet inte utesluter diskriminering. Man ser således skillnad på en nordisk född medborgare respektive icke-nordisk. Däremot skiljer sig diskrimineringen åt, där den i Libanon istället anses vara institutionell.

7. Slutsats

Studiens syfte var att undersöka den palestinska statslösheten och medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten, med hjälp av följande frågeställning: *“Vilka likheter och skillnader återfinns mellan de båda grupperna med avseende på deras nationella identiteter?”*. Undersökningen är av kvalitativ ansats med respondentkaraktär, där två grupper representeras och intervjuas. Grupp 1, innefattar statslösa palestinska flyktingar som bor i Libanon respektive grupp 2, palestinska flyktingar som numera bor i Norden och erhåller ett nordiskt medborgarskap. Urvalet görs i syfte att undersöka hur medborgarskapet påverkar individens nationella identitet och vidare analysera hur uppfattningarna skiljer sig åt grupperna emellan. Återigen, kan jag givet denna design och antalet respondenter, inte dra kvantitativa slutsatser.

7.1 Likheter avseende gruppernas nationella identitet

Som svar på studiens frågeställning, framkommer det att följande är de väsentliga likheterna: Både grupp 1 och grupp 2 bekräftar presenterad forskning, som menar att palestinska flyktingar diskrimineras i Libanon. Respondenterna erhåller inget libanesiskt medborgarskap och möjligheterna att få ett sådant, är inte okomplicerade. De förklarar att avsaknaden av ett medborgarskap resulterat i marginalisering och utanförskap, i vilket respondenternas rättigheter i princip är icke-existerande och de inkluderas inte Libanons sociala- och politiska processer (Vlieks et al., 2017). Det framkommer även under intervjuernas gång, att den palestinska identiteten är stark för båda grupper, samtidigt som denna konstrueras och tillskrivs i och med den libanesiska strukturen. Detta med utgångspunkt i tidigare forskning, som menar att nationella identiteter är socialt konstruerade (Baylis et al., 2017). Den palestinska identiteten grundar sig främst i ett gemensamt arv, kultur och språk, som vidare växt fram som ett fundament för motstånd i samband med att en ockupant eller förtryckare är närvarande (Calhoun, 1997). Man är och förblir således palestinsk flykting. Vad gäller medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten, framkommer det att både grupp 1 och grupp 2 menar att medborgarskapet har en avgörande roll för hur respondenten uppfattar sin nationella identitet. Detta då medborgarskapet innefattar en inkludering i samhällets sociala- och politiska processer, samt rättigheter och skyldigheter i en stat. Utan ett medborgarskap, utesluts möjligheterna för integration och respondenterna förklarar att man vidare exkluderas ur det libanesiska samhället. Det resulterar i att man inte tar del av den

libanesiska identiteten på samma sätt och istället håller fast vid den identitet man redan har, den palestinska. Som Mavroudi (2008) argumenterar för, behöver det inte finnas en avskild relation mellan medborgarskap, nationalitet och territorium. Det framkommer tydligt att så inte är fallet.

7.2 Skillnader avseende gruppernas nationella identitet

De väsentliga skillnaderna som framkommer grupperna emellan, är initialt upplevelserna kring den palestinska statslösheten. Utifrån respondenternas berättelser är de relativt lika, men olika starka. Känslorna uppfattas vara starkare för grupp 2, som bor i Norden och innehar nordiskt medborgarskap. Främst, med anledning av att synen på hur man blivit behandlad i Libanon, nu förstärkts och intensifierats. Med utgångspunkt i att den nationella identiteten är socialt konstruerad (Baylis et al., 2017), framkommer det enligt flera respondenter att denna formats sedan tidig ålder. Däremot menar andra på att den konstruerats över tid, vilket visar att det skiljer sig mellan intervjupersonerna i fråga och inte grupperna emellan. Den palestinska identiteten formas således i relation till andra och utifrån intervjuerna, framkommer det att gränsdragningen mellan 'vi- och dem', upplevs starkare för grupp 2. Detta med anledning av att man nu innehar ett nordiskt medborgarskap, samtidigt som man förstår vilka konsekvenserna är utan ett sådant. Det resulterar i att den palestinska identiteten, likväl den nordiska, stärks.

Ytterligare en skillnad som framkommer mellan grupperna är att grupp 1 enbart känner tillhörighet till Palestina, medan grupp 2 har en stark palestinsk, men likaså nordisk identitet. Förstnämnda kan förklaras utifrån avsaknaden av medborgarskapet, vilket ses som en bidragande faktor till att man inte tar del av den libanesiska identiteten. Detta då man inte ingår i samhället sociala- och politiska processer. Vad gäller grupp 2, bidrar medborgarskapet till en känsla av trygghet och stabilitet, som inte existerade i Libanon, men som nu är fallet för palestinier som bor i Norden och innehar nordiskt medborgarskap (Ebert et al., 2013). Det framkommer även att den palestinska identiteten upplevs starkare för respondenterna i grupp 2, där tryggheten som medborgarskapet medfört även stärkt engagemanget för det palestinska folket i stort. Därmed har viljan och möjligheterna för att hjälpa palestinska flyktingar, ökat. Utöver detta, redogör respondenterna i grupp 2 att de blir diskriminerade även i Norden, trots medborgarskapet. Båda grupper betonar att den libanesiska lagstiftningen är rasistisk. Däremot tydliggör IP4 och Badran i grupp 2 att det skiljer sig åt

länderna emellan, där diskrimineringen i Libanon snarare är institutionell. Erhåller man ett nordiskt medborgarskap, diskrimineras man inte enligt lag, man behandlas lika oavsett etnisk bakgrund.

7.3 Avslutande diskussion

Sammantaget tillför studien ett bredare perspektiv av statslöshet i allmänhet och hur denna upplevs i synnerhet, samt huruvida medborgarskapet är avgörande för människans känsla av att tillhöra en nation och inkluderas i nationens politiska och sociala processer. Återigen, går det givet denna design inte att dra kvantitativa slutsatser. Att utgå från att respondenternas berättelser är sanna, kan vara komplicerat, men samtidigt avsevärt. Detta då studier av kvantitativ ansats aldrig kommer lika nära respondentens egna tankar och upplevelser. Istället antar vanligen kvalitativa studier varför en viss situation ser ut på visst sätt, eller varför människor agerar som de gör. Då Libanon och de nordiska länderna skiljer sig åt i flera avseenden, går det inte att utesluta rättsstatens betydelse. Däremot, som framkommer i metoddelen och i respondenternas berättelser, går det att argumentera för att rättsstaten inte fullt ut kompenserar för ett medborgarskap. Saknar man ett medborgarskap, inkluderas man inte i samhällets sociala- och politiska processer, vilket resulterar i att man håller fast vid den identitet man redan har, i detta fall den palestinska.

Avslutningsvis har studien lyft vikten av medborgarskapets betydelse för den nationella identiteten inom den valda kontexten. Som tidigare forskning presenterar, behöver det inte finnas en exklusiv relation mellan nationalitet och medborgarskap. Däremot stärks tanken om att medborgarskapet kan ses som ett verktyg för konstruktionen av flera identiteter, där det således öppnar upp för fler anknytningar. Tillåts du inte ett medborgarskap, tillskrivs du istället enbart en identitet och möjligheten för konstruktionen av flera identiteter, utesluts. I och med att denna studie inte kan utesluta rättsstatens betydelse för den nationella identiteten, ger uppsatsen upphov till framtida forskning inom just detta område. Exempelvis genom att undersöka hur den nationella identiteten påverkas oberoende medborgarskap, där man jämför länder vars politiska system inte skiljer sig åt i lika stor utsträckning.

8. Referenslista

- Akinci, Idil. *Culture in the 'politics of Identity': Conceptions of National Identity and Citizenship among Second-generation Non-Gulf Arab Migrants in Dubai*. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46.11 (2020): 2309-325. Web.
- Anderson, Benedict (1983). *Imagined Communities: Reflections on the Origins and Spread of Nationalism*. (London: Verso)
- Bauman, Zygmunt, and Sven-Erik Torhell. *Vi Vantrivs I Det Postmoderna*. 1999. Print.
- Baylis, J., Smith, S., Owens, P. (2017) *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*. (Sjunde upplagan). Oxford.
- Best, A., Hanhimäki, J., Maiolo, J., & Schulze, K. (2015) *International history of the twentieth century and beyond*, third edition
Routledge
- Bjereld, Ulf, Demker, Marie, Hinnfors, Jonas. (2018). *Varför vetenskap?* (Fjärde upplagan), Lund.
- Calhoun, Craig. (1997) *Nationalism* (Buckingham: Open University Press).
- Ebert, Kim, and Dina G. Okamoto. *Social Citizenship, Integration and Collective Action: Immigrant Civic Engagement in the United States*. *Social Forces* 91.4 (2013): 1267-292. Web.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Femte upplagan ed.), Stockholm.
- Globalis, *Libanon* (2018). Hämtad från: <https://www.globalis.se/Konflikter/libanon>

Freedom House, 2021. *Freedom in the World 2021*. Hämtad från:
<https://freedomhouse.org/explore-the-map?type=fw&year=2021>

Freedom House, 2020. *Freedom in the World 2020, Lebanon*. Hämtad från:
<https://freedomhouse.org/country/libanon/freedom-world/2020>

Gooch, Graham, and Michael Williams. "Statelessness." *A Dictionary of Law Enforcement* (2015): *A Dictionary of Law Enforcement*. Web.

Grossberg, L (1996). *Identity and Cultural Studies: Is That All There Is?* i Hall, S och du Gay, P (red.). *Questions of Cultural Identity* (2011) London: Sage

Hague, R., Harrop, M., McCormick, J. (2016). *Comparative Government and Politics: An Introduction*. (Tionde upplagan).

Jan Teorell, Torsten Svensson. (2007). *Att fråga och att svara: Samhällsvetenskaplig metod*, (Första upplagan).

Khalidi, Rashid. *Palestinian Identity: The Construction of Modern National Consciousness*. New York: Columbia U, (1998).

Khoury, Lama. *Where the Holocaust and Al-Nakba Met: Radioactive Identifications and the Psychoanalytic Frame*. *Psychoanalysis, Culture & Society* 23.4 (2018): 384-400. Web.

Kleefeld, Annekathrin. *Palestine/Israel*. *The Brill Dictionary of Religion* (2006): *The Brill Dictionary of Religion*. Web.

Landguiden, *Demokrati och rättigheter* (2021). Hämtad från:
<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/libanon/demokrati-och-rattigheter/>

Landguiden, *Äldre historia* (2020). Hämtad från:
<https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/asien/libanon/aldre-historia/>

Lindholm Schulz, Helena, Schulz, Michael, and Jansson, Thord. *Demokratins Möjligheter I Mellanöstern, Delstudie 3/MENA-projektet*, Utrikesdepartementet (1999).

Mavroudi, Elizabeth. *Palestinians and Pragmatic Citizenship: Negotiating Relationships between Citizenship and National Identity in Diaspora*. *Geoforum* 39.1 (2008): 307-18. Web.

Mccrone, David, and Frank Bechhofer. *Claiming National Identity*. *Ethnic and Racial Studies* 33.6 (2010): 921-48. Web.

Meyer, Jean-Baptiste. *Diaspora*. (2011): 650-53.

Morley, D (2000). *Home Territories: Media, Mobility and Identity*. London: Routledge.

Mouffe, C (1995a). "Radical Democracy or Liberal Democracy?" i Trend, D (red.). *Radical Democracy: Identity, Citizenship, and the State*. London: Routledge.

Nationalencyklopedin, *Medborgarskap*. Hämtad från:

<https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/medborgarskap>

Nationalencyklopedin, *Identitet*. Hämtad från:

[https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/identitet-\(i-anthropologi\)](https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/identitet-(i-anthropologi))

Painter, J., Philo, C., 1995. *Spaces of citizenship: an introduction*. *Political Geography* 14 (2), 107–120

UNRWA, *UNRWA marks 70 years of service for Palestine refugees* (2019). Hämtad från:

<https://www.unrwa.org/newsroom/press-releases/unrwa-marks-70-years-service-palestine-refugees>

Rabinowitz, Dan. *Postnational Palestine/Israel? Globalization, Diaspora, Transnationalism, and the Israeli-Palestinian Conflict*. *Critical Inquiry* 26.4 (2000): 757-72.

Regeringskansliet, (2019). *Libanon - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Libanon: situationen per den 30 juni 2019*. Regeringen. Hämtad från:

<https://www.regeringen.se/4a4f05/contentassets/29bd6240e2a34bb9b788a247dfdfef67/libanon---manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-2015-2016.pdf>

Stevenson, Nick. *The Socialist Blues? Citizenship, Class and Civil Society*. *The Sociological Review* 62.1 (2014): 189-205.

Vlieks, Caia, Ernst Hirsch Ballin, and María José Recalde Vela. *Solving Statelessness*. *Netherlands Quarterly of Human Rights* 35.3 (2017): 158-75. Web.

Wrange, Pål. *Tre folkrättsliga frågor: Al-Hamma, Jerusalem och Irak. Delstudie 14/MENA-projektet*. Utrikesdepartementet (2000).

9. Appendix

Intervjuguide

Inledande frågor:

- Namn (anonymitet garanteras)
- Ålder
- Nuvarande hemvist

Tema 1 - Att vara palestinsk flykting i Libanon

- Har du ett medborgarskap?
Om inte; varför?
- Hur har det påverkat ditt liv och dina förutsättningar?
- Är det svårt att få ett libanesiskt medborgarskap som palestinsk flykting i Libanon?
Hur skiljer det sig från andra nationaliteter i landet?

Norden: Skiljer sig livet som palestinsk flykting i Libanon, jämfört med livet som palestinsk flykting i ett nordiskt land? På vilket sätt?

Tema 2 - Statslöshet, nationell identitet och medborgarskap

- Vad kännetecknar en nationell identitet? Vad är det enligt dig, som avgör vilken nationalitet/nationell identitet du tillhör?
- Vilken/vilka nationella identiteter tillhör du?
- Hur skulle du säga att din nationella identitet formats/påverkats i och med statslösheten?
- Känner du starkare tillhörighet till Libanon, Palestina, eller de **nordiska länderna**?
Varför?

Norden: Har ditt nuvarande medborgarskap påverkat din nationella/palestinska identitet? På vilket sätt?

- Skulle du säga att den palestinska identiteten existerar idag? I vilken utsträckning?
- Anser du att den palestinska nationalismen existerar idag? I vilken omfattning?

Diaspora:

- Hur ser du på den palestinska diasporan idag? Hur upplevs denna och skiljer den sig från den palestinska diasporan förr?
- Kan man dela upp den palestinska diasporan i flera delar?

Tema 3 - Upplevd diskriminering

- Blir du utsatt för rasism och diskriminering?

Om ja, varför och på vilket sätt?

- Har den libanesiska diskrimineringen påverkat/stärkt din palestinska identiteten? På vilket sätt?

- Finns det några motsättningar mellan folkgrupperna?

Om ja, vad är orsaken till dessa?

- Har motsättningar mellan nationaliteterna uppkommit/stärkts i och med statslösheten?